

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ZARZĄDZANIE 2018

Wydawnictwo SAN | ISSN 2543-8190

Tom XIX | Zeszyt 9 | Część III | ss. 241–258

Marta Tułko | marta.tulko@uj.edu.pl

NR ORCID: 0000-0002-8359-8081

Uniwersytet Jagielloński

Dynamika internacjonalizacji polskich uniwersytetów

Dynamics of Internationalization of Polish Universities

Abstract

The aim of the article is to present the issue of the dynamics of internationalization of Polish universities. Several indicators used in the internationalization measurement processes were selected for conducting comparative analysis (i.e. the number of foreign students and the number of students leaving and coming to Poland as part of the Erasmus program). Data for academic years 2009/2010 and 2014/2015 were analyzed. The conducted research allowed the conclusion that in the analyzed periods the development of internationalization in universities occurred.

Key-words:

internationalization, measurement of internationalization, higher education

Wprowadzenie

Internacjonalizacja szkół wyższych jest procesem, który w sposób naturalny wpisuje się w ramy zmieniającego się świata, a stopień umiędzynarodowienia uczelni jest jednym z czynników decydujących o nowoczesności szkolnictwa wyższego. Fakt, że internacjonalizacja w sektorze szkolnictwa wyższego nabiera coraz większego znaczenia także w Polsce, został podkreślony między innymi poprzez poświęcenie temu zagadnieniu pierwszej konferencji programowej w ramach Narodowego Kongresu

Nauki w 2016 roku. Poziom umiędzynarodowienia jest jednak nadal niski. Łukasz Sułkowski celnie identyfikuje aktualne problemy analizowanego sektora: (1) nadmiar regulacji i biurokratyzacji, (2) kolegalność decyzyjna rozmywająca odpowiedzialność, (3) oligarchiczność akademicka, (4) słabość współpracy z otoczeniem, (5) niska jakość twórczości naukowej, (6) małe umiędzynarodowienie nauki i kształcenia, (7) obniżająca się jakość kształcenia [Sułkowski 2017]. Podobnie obecny Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Jarosław Gowin, zauważa, że „umiędzynarodowienie jest piętą achillesową polskiego szkolnictwa wyższego” [Gowin 2016].

Umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego jest ewoluującym procesem, dlatego warto spojrzeć na nie w ujęciu dynamicznym. Zdaniem Jianguyan Zhou [2016, s. 10] istnieje potrzeba oceny rozwoju umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego z perspektywy systemów dynamicznych, na przykład odwołując się do teorii układów dynamicznych. Z kolei Hantian Wu i Qiang Zha [2018, ss. 259–260] zaproponowali badanie dynamiki internacjonalizacji z wykorzystaniem stworzonej przez nich typologii opartej na rozprzestrzenianiu się innowacji obejmującej: wiedzę, kulturę, modele szkolnictwa wyższego i normy. Większa wiedza na temat dynamicznego charakteru internacjonalizacji szkolnictwa wyższego może ułatwić władzom uczelni podejmowanie decyzji w zakresie realizacji celu strategicznego jakim jest wzrost poziomu umiędzynarodowienia.

Dynamika internacjonalizacji różni się znacznie między regionami i krajami, w zależności od historii i struktury ich systemów szkolnictwa wyższego [Halangescu 2015, s. 80], stąd też potrzeba analizowania wzorców na poszczególnych rynkach krajowych.

Celem artykułu jest przedstawienie dynamiki internacjonalizacji polskich uniwersytetów. Ze względu na ograniczony rozmiar opracowania nie badano dynamiki całego sektora szkolnictwa wyższego w Polsce (w roku akademickim 2016/2017 w Polsce działało aż 390 szkół wyższych wszystkich typów) [Główny Urząd Statystyczny 2017, s. 25], lecz ograniczono się do grupy 18 uniwersytetów publicznych. Na tych uczelniach w roku akademickim 2016/2017 kształciło się prawie 30% ogółu studiujących [Główny Urząd Statystyczny 2017, s. 28]. Analizie poddano wybrane wskaźniki internacjonalizacji uniwersytetów, takie jak liczba studentów cudzoziemców oraz liczba studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających do Polski w ramach programu Erasmus.

Internacjonalizacja w szkolnictwie wyższym oraz jej formy

Najbardziej uniwersalna oraz powszechnie stosowana definicja internacjonalizacji w szkolnictwie wyższym została zaproponowana przez Jane Knight. Zgodnie z nią

„internacjonalizacja w szkolnictwie wyższym, na państwowym, sektorowym oraz instytucjonalnym poziomie, to proces integrowania wymiaru międzynarodowego, międzykulturowego oraz globalnego w cele, funkcje i sposób działania szkolnictwa wyższego” [Knight 2008, s. 21]. Definicja ta została uzupełniona przez Evę Egron-Polak, Laurę Howard, Fionę Hunter oraz Hansa de Wit [2015]. Zgodnie z ich ujęciem „internacjonalizacja w szkolnictwie wyższym to celowy proces integrowania wymiaru międzynarodowego, międzykulturowego oraz globalnego w cele, funkcje i sposób działania szkolnictwa wyższego w celu podniesienia jakości kształcenia i badań dla studentów i pracowników oraz dostarczenia znaczącego wkładu w społeczeństwo” [Ergon-Polak i in. 2015, s. 29]. Zmieniona definicja odzwierciedla rosnącą świadomość tego, że internacjonalizacja powinna stać się mniej elitarna i w większym stopniu powinna koncentrować na programach i efektach nauczania. Ponadto nie należy jej postrzegać jako celu samego w sobie, lecz jako środek do poprawy jakości kształcenia i badań naukowych.

Internacjonalizacja szkolnictwa wyższego jest zjawiskiem obecnym na uniwersytetach od początków ich funkcjonowania. Formy umiędzynarodowienia, które występują obecnie na uczelniach odbiegają jednak od tych wykorzystywanych przed wiekami. Jane Knight [2008, ss. 22–24] wyróżnia dwa kluczowe elementy (formy) internacjonalizacji. Pierwszym jest internacjonalizacja „za granicą” (*abroad*) rozumiana jako wszystkie formy edukacji ponad granicami, obejmująca mobilność ludzi, projektów, programów i dostawców usług edukacyjnych. Drugim jest internacjonalizacja „w domu” (*at home*) ukierunkowana na program nauczania i koncentrująca się na działaniach, które rozwijają międzynarodowe i międzykulturowe umiejętności studentów. Ujęcie to akcentuje mobilność międzynarodową ludzi, całkowicie pomijając działania powiązane z badaniami naukowymi. Uwzględnia je Marek Kwiek [2015, s. 332], zwracając uwagę na ich dwa aspekty – zwiększanie liczby polskich publikacji funkcjonujących w międzynarodowym obiegu naukowym (rozumiane jako internacjonalizacja „w domu”) oraz wzmacnianie międzynarodowej współpracy naukowej (pojmowane jako internacjonalizacja „za granicą”).

Eva Egron-Polak, Laura Howard, Fiona Hunter oraz Hans de Wit [2015] uważają, że w Polsce internacjonalizacja w szkolnictwie wyższym rozumiana jest przede wszystkim jako krótkoterminowa mobilność studentów z Unii Europejskiej do Polski oraz rekrutacja zagranicznych studentów na studia (pełny program) z krajów spoza Unii Europejskiej. Niekiedy umiędzynarodowienie bywa postrzegane jako międzynarodowe partnerstwa lub wspólne projekty. Rzadko jest rozumiane jako zastosowanie międzynarodowej perspektywy lub komunikacji międzykulturowej w procesie nauczania i prowadzenia badań naukowych [Egron-Polak, Howard, Hunter i in. 2015,

s. 147]. Podobne podejście zostało przyjęte w „Programie umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego”: umiędzynarodowienie oznacza tu podejmowanie studiów przez studentów zagranicznych w Polsce, zatrudnianie kadry naukowej z zagranicy, uczestnictwo polskich naukowców w międzynarodowych programach edukacyjnych i badawczych, ale także pozyskiwanie oraz wymianę wiedzy i doświadczeń [Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2015].

Pomiar poziomu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego

Internacjonalizacja szkolnictwa wyższego jest złożonym zjawiskiem i jest silnie uzależniona od kontekstu, w którym ma miejsce. Kontekst ten należy wziąć pod uwagę przy jej ocenie (pomiarze). Rosnące znaczenie umiędzynarodowienia oraz różnorodność podejść, strategii instytucji i programów wymaga pomiaru internacjonalizacji na dwóch poziomach: programowym i instytucjonalnym [Arden, De Decker, Divis i in. 2013, ss. 56–57]. Potrzeba pomiaru poziomu umiędzynarodowienia wynika również z rosnącego znaczenia rankingów w szkolnictwie wyższym oraz z pojawienia się kultury rozliczalności (*accountability culture*).

W ciągu ostatnich dziesięcioleci opracowano znaczną liczbę wskaźników, jak i wiele instrumentów (metod, modeli, narzędzi) do pomiaru poziomu internacjonalizacji.

Powołując się na Marka Kwieka [2015] można wskazać dwa podejścia do pomiaru poziomu umiędzynarodowienia systemów szkolnictwa wyższego: zewnętrzne i wewnętrzne. „Podejście zewnętrzne względem systemu opiera się na krajowych statystykach dotyczących szkolnictwa wyższego i badań naukowych z makropoziomu. Natomiast podejście wewnętrzne względem systemu opiera się na danych na temat zachowań i postaw akademickich” [Kwiek 2015, s. 366]. Cytowany autor proponuje trzynaście parametrów do analizy poziomu umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego odnoszących się do różnych działań kadry akademickiej. Zalicza do nich m.in. [Kwiek 2015, s. 333]: publikowanie i prowadzenie zajęć w obcym języku, zwracanie uwagi na międzynarodowy aspekt przekazywanych treści na zajęciach dydaktycznych oraz prowadzenie współpracy i badań międzynarodowych.

Imponującą listę 186 kluczowych wskaźników stosowanych w pomiarze umiędzynarodowienia zaproponowali Uwe Brandenburg oraz Gero Federkeil [2007, s. 36]. Autorzy poddają myśl, że z zaproponowanego zestawu należy wybrać te wskaźniki, które najbardziej odpowiadają celom planowanych pomiarów internacjonalizacji. Instytucje szkolnictwa wyższego mogą korzystać z tych wskaźników jako systemu modułowego, zgodnie z własnymi potrzebami i strategiami. Uwe Brandenburg i Gero Federkeil szczególnie polecają wskaźniki:

- liczby profesorów z zagranicy w stosunku do ogólnej liczby profesorów,
- odsetka studentów zagranicznych w stosunku do całkowitej liczby studentów,
- odsetka przyjeżdżających studentów w ramach wymiany międzynarodowej w stosunku do całkowitej liczby studentów,
- odsetka studentów wyjeżdżających w stosunku do całkowitej liczby studentów,
- liczby wyjazdów nauczycieli za granicę w celach dydaktycznych w stosunku do całkowitej liczby wykładowców,
- odsetka absolwentów z *joint, double* lub *multiple degree* w stosunku do całkowitej liczby absolwentów,
- odsetka absolwentów cudzoziemców w stosunku do całkowitej liczby absolwentów.

Arif Erkol [2017, ss. 96–112] na podstawie przeglądu literatury opracował listę 200 wskaźników stosowanych do pomiaru poziomu internacjonalizacji szkolnictwa wyższego. Ostatecznie, w wyniku przeprowadzonych badań, zawęził ją do sześciu, do których zaliczył (w kolejności od najważniejszego):

- międzynarodowe projekty badawcze (liczba),
- mobilność studentów (%),
- udział studentów cudzoziemców (%),
- międzynarodowe programy nauczania (liczba),
- kadre naukowo-dydaktyczną z zagranicy (%),
- kampusy za granicą (liczba).

Warto w tym miejscu wspomnieć o publikowanym w Polsce Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy. Poziom umiędzynarodowienia jest tu mierzony za pomocą następujących wskaźników [Perspektywy 2017]:

- programów studiów w językach obcych (liczba),
- studiujących w językach obcych (liczba w odniesieniu do ogółu studentów),
- studentów cudzoziemców (liczba w proporcji do ogólnej liczby studentów),
- nauczycieli akademickich z zagranicy (liczba w stosunku do ogólnej liczby nauczycieli),
- wymian studenckich – wyjazdów (liczba studentów wyjeżdżających w proporcji do ogólnej liczby studentów),
- wymian studenckich – przyjazdów (liczba studentów przyjeżdżających w proporcji do ogólnej liczby studentów),
- wielokulturowości środowiska studenckiego (liczba krajów, z których pochodzi minimum dziesięciu studentów cudzoziemców).

Poza opracowywaniem wskaźników badacze opracowują różne instrumenty pozwalające na pomiar poziomu internacjonalizacji szkół wyższych. Można wskazać kilka najistotniejszych z nich, tj.: *Internationalization Quality Review Process, Mapping*

*Internationalisation (MINT), CeQulnt Project, The Project Dutch-Flemish Pilot Certifying Internationalisation, Quality Improvement Program QUIP, Mapping Internationalization on U.S. Campuses (MI)*¹. Instrumenty te można wykorzystywać do pomiaru umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego na poziomie programu lub instytucji, aby wspomagać szkoły wyższe w procesach oceniania w jakim stopniu osiągają one cele w zakresie internacjonalizacji.

Metoda badawcza

Procedurę badawczą rozpoczęto od określenia problemu badawczego. Postawiono następujące pytanie badawcze: Czy w uniwersytetach w Polsce następuje rozwój internacjonalizacji czy jego zahamowanie? Do pomiaru poziomu umiędzynarodowienia zastosowano podejście zewnętrzne względem systemu szkolnictwa wyższego [Kwiek 2015, s. 366]. Aby przeprowadzić analizę dynamiki umiędzynarodowienia wybrano wskaźniki, które wystąpiły jednocześnie w propozycji Uwe Brandenburga i Gero Federkeila [2007, ss. 37–38] oraz Arifa Erkola [2017, s. 106] (ponieważ są to najbardziej kompleksowe zestawienia wskaźników) oraz wskaźniki przyjęte w Rankingu Perspektywy [Perspektywy 2017] (ponieważ ranking ten jest dedykowany dla polskich uczelni). Sposób doboru wskaźników przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane do analiz dynamiki internacjonalizacji

Źródło wskaźnika Wskaźnik	U. Branden- burg, G. Federkeil	A. Erkol	Ranking Per- spektywy
Kadra naukowo-dydaktyczna z zagranicy	✓	✓	✓
Studenci cudzoziemcy	✓	✓	✓
Wymiana studencka (wyjazdy)	✓	✓	✓
Wymiana studencka (przyjazdy)	✓	✓	✓
Wyjazdy nauczycieli akademickich za granicę	✓		
Absolwenci z joint, double lub multiple degree	✓		
Absolwenci cudzoziemcy	✓		

1. Szerzej na temat instrumentów autorka pisze w pracy *Assessment of the Quality of Internationalization in Higher Education Institutions*. Praca w druku.

Finansowanie od sponsorów międzynarodowych	✓		
Finansowanie projektów międzynarodowych	✓		
Międzynarodowe projekty badawcze		✓	
Międzynarodowe programy nauczania		✓	
Kampusy za granicą		✓	
Studiujący w językach obcych			✓
Wielokulturowość środowiska studentckiego			✓

Źródło: opracowanie własne na podstawie Brandenburg, Federkeil [2007, ss. 37–38], Erkol [2017, s. 106], Ranking Perspektywy [Perspektywy 2017].

Ostatecznie do analizy wybrano trzy wskaźniki: studentów cudzoziemców oraz wymiany studenckie, zarówno wyjazdy, jak i przyjazdy, ponieważ wskaźniki te pojawiły się jednocześnie w trzech opisywanych w pracy zestawieniach. Podejście takie jest także zgodne z postrzeganiem najczęściej występujących form umiędzynarodowienia w Polsce [Egron-Polak, Howard, Hunter i in. 2015, s. 147]. Są to wskaźniki ilościowe ilustrujące poziom internacjonalizacji polskich uniwersytetów w jej najbardziej podstawowych aspektach.

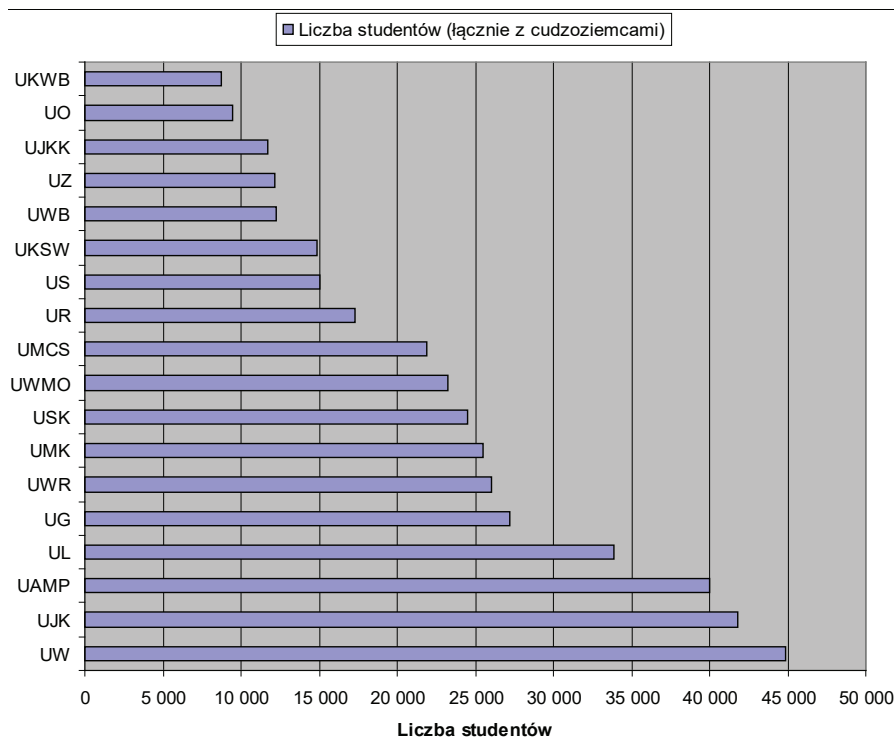
Podmiotem badań były publiczne uniwersytety działające w Polsce:

- Uniwersytet Gdański (UG),
- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAMP),
- Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (UJK),
- Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (UJKK),
- Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW),
- Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (UKWB),
- Uniwersytet Łódzki (UL),
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS),
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK),
- Uniwersytet Opolski (UO),
- Uniwersytet Rzeszowski (UR),
- Uniwersytet Szczeciński (US),
- Uniwersytet Śląski w Katowicach (USK),
- Uniwersytet w Białymstoku (UWB),
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (UWMO),
- Uniwersytet Warszawski (UW),

- Uniwersytet Wrocławski (UWR),
- Uniwersytet Zielonogórski (UZ).

W czołówce największych pod względem liczby studentów uniwersytetów w Polsce znajdują się: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytet Łódzki. W grupie najmniejszych uczelni znajdują się: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Uniwersytet Zielonogórski oraz Uniwersytet w Białymstoku.

Wykres 1. Liczba studentów (wraz ze studentami cudzoziemcami) (stan na 30 listopada 2015 roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny [2016].

Jako wiodącą metodę badawczą zastosowano analizę porównawczą, traktowaną jako „zespół czynności, wśród których zasadnicze znaczenie mają czynności myślowego rozdzielania, a następnie czynności porównywań” [Stachak 2013, s. 188].

W badaniach sięgnięto po porównania pionowe (odnoszące się do dwóch okresów czasu w badanym uniwersytecie) oraz poziome (dotyczące tych samych badanych elementów występujących na różnych uniwersytetach).

Posłużono się techniką badania dokumentów, takich jak publikacje Głównego Urzędu Statystycznego oraz publikacje oraz statystyki Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Do przeprowadzenia analiz dynamiki internacjonalizacji wybrano przypadki dwóch momentów (okresów). Z uwagi na dostępność danych analizie poddano lata akademickie 2009/2010 oraz 2014/2015.

Dynamika internacjonalizacji w badanych uniwersytetach

W ostatnich latach zauważalny jest przyrost liczby obcokrajowców podejmujących studia na polskich uczelniach. W zestawieniu ze spadającą liczbą studentów oznacza to szybki wzrost odsetka cudzoziemców w gronie wszystkich studentów (0,9% w roku 2009/2010 oraz 4,01% w roku 2014/2015). Liczba studentów cudzoziemców na polskich uczelniach w roku akademickim 2016/2017 wyniosła niespełna 66 tysięcy osób. Najliczniejszą grupę cudzoziemców stanowili studenci z Europy, z czego ponad połowa to osoby pochodzące z Ukrainy – 35,6 tys. [Główny Urząd Statystyczny 2011; 2017]. Szczegółowe dane o liczbie studentów cudzoziemców przedstawiono w tabeli 2.

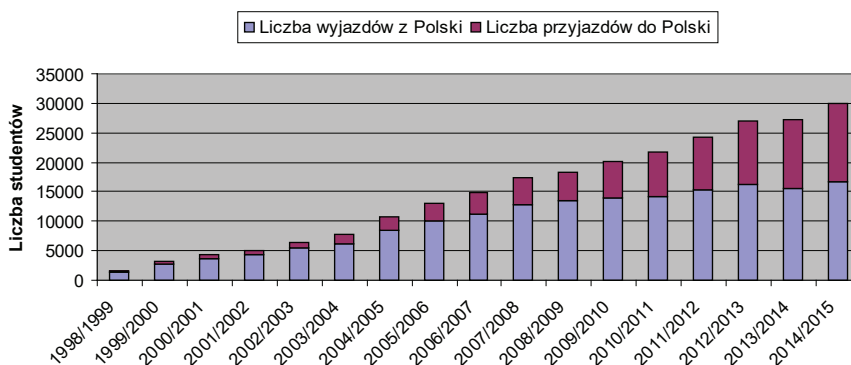
Tabela 2. Studenci cudzoziemcy w Polsce

Rok akademicki	Liczba studentów
2000/2001	6 563
2005/2006	10 092
2009/2010	17 000
2014/2015	46 101
2015/2016	57 119
2016/2017	65 793

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny [2011; 2017].

Kluczowe znaczenie dla rozwoju mobilności studentów, tak w Europie, jak i w Polsce, ma program Erasmus (obecnie Erasmus+). Na wykresie 2. przedstawiono liczbę wyjazdów oraz przyjazdów studentów do Polski w ramach tego programu (liczba ta obejmuje wyjazdy studentów w celu realizacji części studiów oraz wyjazdy w celu odbycia praktyki).

Wykres 2. Wyjazdy oraz przyjazdy studentów w ramach programu Erasmus

Źródło: opracowanie własne na podstawie Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [Statystyki] oraz Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [2017].

Od kilku lat nie notuje się dużych zmian w liczbie studentów wyjeżdżających w ramach programu z Polski na zagraniczną uczelnię. W roku akademickim 2014/2015 wyjechało 16 796 osób (w tym 11 379 stanowiły wyjazdy studentów w celu realizacji części studiów). Zauważalny jest natomiast dynamiczny wzrost liczby studentów przyjeżdżających do Polski. W roku 2014/2015 przyjechało 13 143 osób (w tym 11 515 studentów przyjechało w celu realizacji części studiów) [Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji 2017]. Oznacza to, że zmniejsza się obserwowana przez wiele lat dysproporcja między liczbą studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających. Wyjazdy i przyjazdy na część studiów są z pewnością najważniejszą formą studenckiej mobilności akademickiej.

Podstawowe wskaźniki ilościowe przyjęte w analizie, reprezentujące poziom internacjonalizacji polskich uniwersytetów, to studenci cudzoziemcy oraz wymiana studencka (wyjazdy oraz przyjazdy). Zostały one przedstawione w tabeli 3.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki ilościowe odnoszące się do poziomu internacjonalizacji

Uniwersytet	Studenci cudzoziemcy			Wymiana studencka: wyjazdy z Polski			Wymiana studencka: przyjazdy do Polski		
	2009/ 2010	2014/ 2015	2009/ 2010 = 100	2009/ 2010	2014/ 2015	2009/ 2010 = 100	2009/ 2010	2014/ 2015	2009/ 2010 = 100
UG	113	299	264,60	250	213	85,20	113	159	140,71
UAMP	386	735	190,41	775	647	83,48	224	350	156,25
UJK	1197	1759	146,95	783	596	76,12	512	699	136,52
UJKK	10	41	410,00	28	38	135,71	bd	22	
UKSW	201	195	97,01	67	61	91,04	bd	59	
UKWB	13	34	261,54	42	40	95,24	11	30	272,73
UL	181	668	369,06	386	436	112,95	135	510	377,78
UMCS	150	1131	754,00	173	157	90,75	bd	81	
UMK	76	331	435,53	326	310	95,09	114	167	146,49
UO	40	363	907,50	71	84	118,31	bd	73	
UR	59	155	262,71	135	79	58,52	82	152	185,37
US	44	94	213,64	148	128	86,49	58	134	231,03
USK	99	468	472,73	269	274	101,86	47	116	246,81
UWB	599	613	102,34	118	103	87,29	32	49	153,13
UWMO	74	217	293,24	175	125	71,43	32	132	412,50
UW	944	1951	206,67	1 117	1128	100,98	439	802	182,69
UWR	451	855	189,58	526	503	95,63	219	370	168,95
UZ	26	55	211,54	62	42	67,74	9	40	444,44
Suma	4663	9964	213,68	5 451	4 964	91,07	2 027	3 945	

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

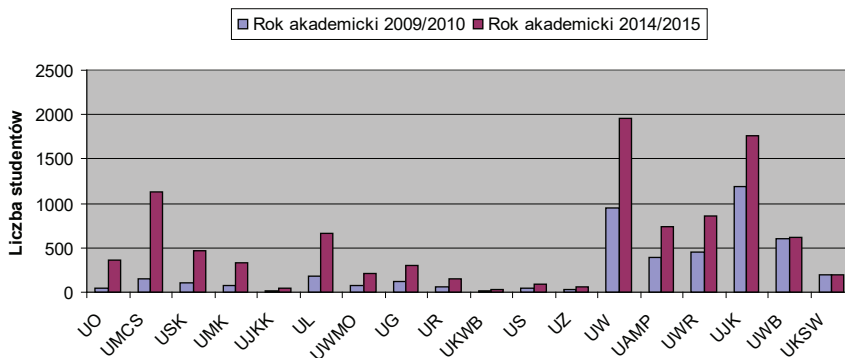
- studenci cudzoziemcy: Główny Urząd Statystyczny [2010; 2015],
- wymiana studencka (wyjazdy i przyjazdy) w roku 2014/2015: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [2017],
- wymiana studencka (wyjazdy) w roku 2009/2010: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [Statystyki],
- wymiana studencka (przyjazdy) w roku 2009/2010:
  - dla: UG, UAMP, UJK, UL, UMK, UW, UWR: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji i Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie” [2011]
  - dla pozostałych uniwersytetów: Sprawozdania rektorów poszczególnych uczelni za rok 2009/2010.

Z danych przedstawionych w tabeli 3 wynika, że największy w ujęciu procentowym wzrost liczby studentów cudzoziemców wystąpił na Uniwersytecie Opolskim, a następnie kolejno na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Jedyną uczelnią, na której nastąpił jej spadek był Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Niewielkie procentowe zwiększenie liczby studentów cudzoziemców można zaobserwować w Uniwersytecie w Białymstoku.

Trzy największe pod względem liczby studentów uniwersytety: Warszawski, Jagielloński oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zanotowały odpowiednio procentowy przyrost tej wartości o 107%, 47% oraz 90%. Uczelnie najmniejsze zarejestrowały zdecydowanie większą progresję tego wskaźnika: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy o 162%, Uniwersytet Opolski o 807%, natomiast Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach o 310%.

Liczba studentów cudzoziemców łącznie w grupie badanych uniwersytetów, w porównaniu lat 2009/2010 oraz 2014/2015, zwiększyła się o 114%. Zmiany liczby studentów cudzoziemców przedstawiono na wykresie 3.

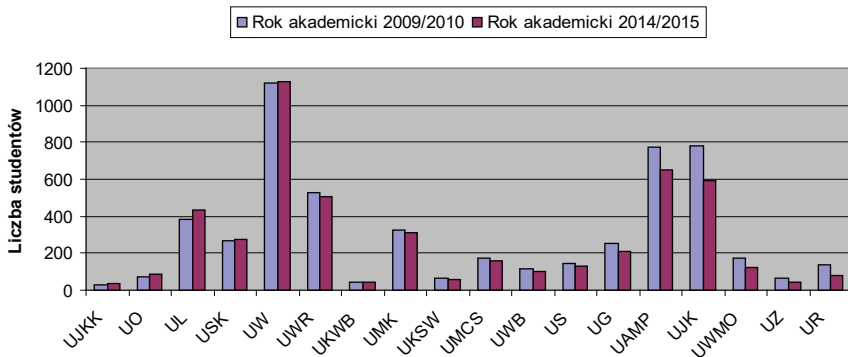
Wykres 3. Zmiana liczby studentów cudzoziemców na poszczególnych uniwersytetach

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 3.

Podobnie jak w całym sektorze szkolnictwa wyższego w Polsce, również w grupie uniwersytetów w analizowanym okresie nie notuje się dużych zmian w liczbie studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus na zagraniczną uczelnię, co obrazuje wykres 4. W roku akademickim 2009/2010 wyjechało łącznie ze wszystkich uniwersytetów 5 451 osób, a w roku 2014/2015 – 4 964 studentów. Nastąpił zatem spadek tej wartości o niespełna 9%.

Wykres 4. Zmiana liczby studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus

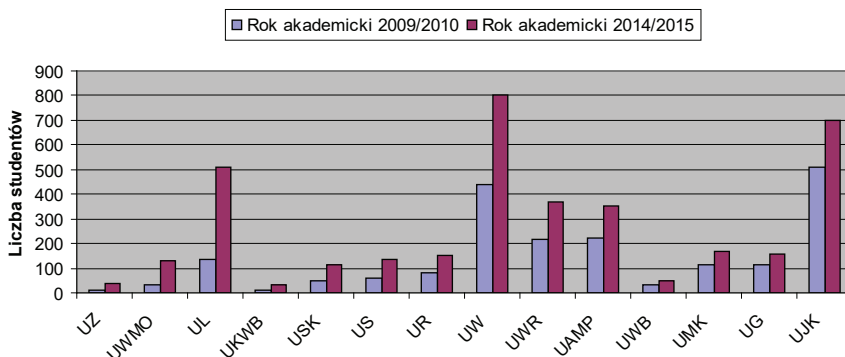

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 3.

Największy procentowy wzrost liczby studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus wystąpił na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytecie Opolskim oraz Łódzkim (odpowiednio 34%, 18% i 13%). Największe spadki tego wskaźnika zauważyć można na Uniwersytecie Rzeszowskim, Zielonogórskim, Warmińsko-Mazurskim oraz Jagiellońskim (od 42% do 24%).

Zmiany liczby studentów przyjeżdżających w ramach programu Erasmus obserwowane w grupie badanych uniwersytetów nie odbiegają również od tych, które występują w całym sektorze szkolnictwa wyższego w Polsce (wykres 5). W roku akademickim 2009/2010 do uniwersytetów przyjechało łącznie ponad 2 000 osób (dane niepełne), a w roku 2014/2015 – prawie 4 000 studentów. Nastąpił więc prawie dwukrotny wzrost tej wartości.

Wykres 5. Zmiana liczby studentów przyjeżdżających w ramach programu Erasmus

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 3.

We wszystkich badanych uniwersytetach zanotowano dynamiczny wzrost liczby studentów przyjeżdżających w ramach programu Erasmus (od 344% do 36%). Największa zmiana wskaźnika wystąpiła na Uniwersytecie Zielonogórskim (344%), Warmińsko-Mazurskim (312%) oraz Łódzkim (277%). Najmniejszy jej wzrost dotyczył Uniwersytetu Jagiellońskiego, Gdańskiego oraz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Reasumując, warto zauważyć, że uczelnia, która pod względem dynamiki zmian, we wszystkich trzech badanych aspektach (liczba studentów cudzoziemców, liczba studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających do Polski) zajęła jedną z pięciu najwyższych pozycji jest Uniwersytet Śląski w Katowicach.

Zakończenie

Podsumowując przeprowadzone analizy porównawcze należy podkreślić, że łączna liczba studentów cudzoziemców w badanych uniwersytetach, w porównaniu lat 2009/2010 oraz 2014/2015, zwiększyła się o 114%, przy czym uczelnie najmniejsze zarejestrowały zdecydowanie większą progresję tego wskaźnika. Podobnie jak w całym sektorze szkolnictwa wyższego w Polsce, również w grupie uniwersytetów nie notuje się dużych zmian w liczbie studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus na zagraniczną uczelnię. W porównywanym okresie w badanej populacji nastąpił niewielki spadek tej wartości. Zmiany liczby studentów przyjeżdżających również nie odbiegają od tych, które zauważalne są w skali kraju. W roku akademickim 2014/2015 nastąpił prawie dwukrotny wzrost tej liczby w porównaniu z rokiem 2009/2010.

Zaobserwowana dynamika zmian pozwala odpowiedzieć na postawione pytanie badawcze. W analizowanych momentach na badanych uniwersytetach nastąpił roz-

wój internacjonalizacji, co wyraża się w zmianach liczby studentów cudzoziemców oraz studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających do Polski w ramach programu Erasmus. Rozwój ten nastąpił wbrew temu, co już w 2011 roku wieszczili Uwe Brandenburg oraz Hans de Wit [2011], którzy zapowiadali zmierzch internacjonalizacji oraz ubolewali nad utratą „prawdziwej” mobilności.

Umiędzynarodowienie w obszarze szkolnictwa wyższego jest nadal wyzwaniem dla uczelni w Polsce. Wskazana jest dalsza dyskusja obejmująca swoim zasięgiem różne wartości, cele, formy, szanse i zagrożenia, a także nadzieje związane z tym zjawiskiem. Wówczas możliwe będzie umocnienie pozycji polskiej nauki i szkół wyższych w świecie oraz wzrost poziomu badań naukowych i jakości kształcenia. Zasadne są także dalsze rozszerzone badania dynamiki internacjonalizacji, obejmujące wszystkie szkoły wyższe w Polsce oraz wykraczające poza ramy czasowe przyjęte w niniejszym artykule.

Ograniczeniem niniejszej pracy jest fakt, że w badaniach posłużono się jedynie kilkoma wskaźnikami wykorzystywanymi w procesach pomiaru poziomu internacjonalizacji. Uwzględnienie większej liczby wskaźników jest kolejną wskazówką do badań planowanych w przyszłości.

Bibliografia

Arden A., De Decker F., Divis J., Frederiks M., de Wit H. (2013), *Assessing the internationalisation of degree programmes: experiences from a Dutch-Flemish pilot certifying internationalization*, „Compare: A Journal of Comparative and International Education”, vol. 43, nr. 1, ss. 56–78.

Brandenburg U., de Wit H. (2011), *The End of Internationalization*, „International Higher Education”, nr 62, ss. 15–17.

Brandenburg U., Federkeil G. (2007), *How to measure internationality and internationalisation of higher education institutions! Indicators and key figures*, Centre For Higher Education Development, Gütersloh.

Egron-Polak E., Howard L., Hunter F., de Wit H. (2015), *Internationalisation of Higher Education*, Directorate-General for Internal Policies, European Union.

Erkol A. (2017), *Measuring Internationalization of Higher Education Institutions: Selecting Appropriate Criteria* [w:] B. Siwińska i G. Mazurek (red.), *Czas internacjonalizacji II. Perspektywy, priorytety, projekty*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa, ss. 96–112.

Główny Urząd Statystyczny (2010), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2009 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2011), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2015), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2014 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2016), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny (2017), *Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Halangescu C. (2015), *Internationalization of Higher Education in Emerging Europe*.

A Diachronic Perspective, „CES Working Papers”, 7(1), ss. 80–97 [online], <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsdoj&AN=edsdoj.2a4652e675ef4646934f45d-899be36a7&site=eds-live>, dostęp: 28.09.2017.

Knight J. (2008), *Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalization*, Sense Publisher, Rotterdam.

Kwiek M. (2015), *Uniwersytet w dobie przemian. Instytucje i kadra akademicka w warunkach rosnącej konkurencji*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa.

Stachak S. (2013), *Podstawy metodologii nauk ekonomicznych*, Difin, Warszawa.

Wu H., Zha Q. (2018), *A New Typology for Analyzing the Direction of Movement in Higher Education Internationalization*, „Journal of Studies in International Education”, vol. 22, nr 3, ss. 259–277.

Zhou J. (2016), *A Dynamic Systems Approach to Internationalization of Higher Education*, „Journal of International Education and Leadership”, vol. 6, nr 1, ss. 1–14.

Bibliografia elektroniczna

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, *Statystyki* [online], www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki.html, dostęp: 28.10. 2017.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (2017), *Wyjazdy i przyjazdy studentów i pracowników uczelni w ramach Erasmus+ w edycji 2014* [online], www.frse.org.pl/wyjazdy-i-pryjazdy-studentow-i-pracownikow-uczelni-w-ramach-erasmus-w-edycji-2014/, dostęp: 28 października 2017.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji i Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie” (2011), *Erasmus w Polsce w roku akademickim 2009/10* [online], www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/Erasmus%20w%20Polsce%202009-10.pdf, dostęp: 28 października 2017.

Gowin J. (2016), *Umieędzynarodowienie piętą achillesową polskiego szkolnictwa* [online], <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,411703,gowin-umieędzynarodowienie-pieta-achillesowa-polskiego-szkolnictwa.html>, dostęp: 28 września 2017.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2015), *Program umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego* [online] https://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2015_06/ed5a-831ec649a91c619602597f1ae553.pdf, dostęp: 24 listopada 2017.

Perspektywy (2017) [online], www.perspektywy.pl/RSW2017/ranking-uczelni-akademickich/metodologia-rankingu-uczelni-akademickich-2017, dostęp: 30 listopada 2017.

Przyjazdy studentów uczelni partnerskich do Uniwersytetu Rzeszowskiego na studia i praktykę w ramach Programu Erasmus [online], www.ur.edu.pl/file/54264/E-statystyka%20cudz.%20SM.xls, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie Rektora z działalności uczelni za rok 2010, Uniwersytet Szczeciński [online], <http://usz.edu.pl/sprawozdanie-rektora/>, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie Rektora z działalności Uniwersytetu Śląskiego za rok 2010, Uniwersytet Śląski [online], http://bip.us.edu.pl/files/bip/Sprawozdanie_Rektora_2010.pdf, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie z działalności w roku akademickim 2009/2010, Uniwersytet w Białymstoku [online], bip.uwb.edu.pl/download/64/8245/Sprawozdanie2009-2010.pdf, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie z działalności uczelni w roku akademickim 2009/2010, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie [online], bip.uwm.edu.pl/files/sprawozdanie%202009-2010.doc, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie z działalności w roku akademickim 2009/2010, Uniwersytet Zielonogórski [online], <https://www.uz.zgora.pl/index.php?sprawozdania>, dostęp: 28.10.2017.

Sprawozdanie z działalności uczelni w roku akademickim 2012/2013, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy [online], <https://docplayer.pl/2490791-Sprawozdanie-z-dzialalnosci-uczelni-w-roku-akademickim-2012-2013.html>, dostęp: 28.10.2017.

Sułkowski Ł. (2017), *Ustawa 2.0 na prokrustowym łożu* [online], <https://nkn.gov.pl/ustawa-2-0-na-prokrustowym-lozu/>, dostęp: 28.10.2017.